

Univerzita Palackého v Olomouci

Filozofická fakulta

Katedra historie

ROLE BASING HOUSE V ANGLICKÉ OBČANSKÉ VÁLCE

THE ROLE OF THE BASING HOUSE IN ENGLISH CIVIL WAR

Bakalářská práce

Autor: Dominik Příkaský

Vedoucí práce: Mgr. Hana Ferencová, Ph.D.

Olomouc 2023

Prohlášení

Místopřísežně prohlašuji, že jsem bakalářskou diplomovou prací na téma: Role Basing House v anglické občanské válce vypracoval samostatně pod odborným dohledem Mgr. Hany Ferencové, Ph.D. a uvedl jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Olomouci 20. 4. 2023

Podpis

Podpis.....

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval Mgr. Haně Ferencové, Ph.D. za její odborné vedení bakalářské práce, cenné rady a čas věnovaný konzultacím.

Obsah

1. Úvod.....	1
2. Situace před obléháním	4
3. Popis Basing House.....	5
4. Vizualizace události	7
5. Historie vlastnictví Basing House	10
6. První obléhání	11
5. Druhé obléhání	13
7. Podzim a pomoc Henryho Gage.....	18
8. Třetí obléhání a Cromwellova new model army	25
9. Dobytí Basing House	29
10. Hodnocení situace Oliverem Cromwellem a Hughem Petersem	32
10.1. Oliver Cromwell	32
10. 2. Hugh Peters.....	33
11. Závěr.....	35
12. Prameny a literatura	37
12. 1. Prameny	37
12.2. Literatura	37
12.3. Vizuální podklady.....	39
Anotace:	40

1. Úvod

Anglické občanské války, které se odehrály v polovině sedmnáctého století byly pravděpodobně nejdramatičtějšími událostmi raně novověké Británie. Války se týkaly nejen Anglie, ale i Skotska, Irska a Walesu. Začaly tím, že Karel I. nedocenil přirozené rozdíly mezi svými třemi královstvími a snažil se jim vládnout jako jednomu.¹ Válka tedy nezačala žádným velkým povstáním v zemi, ale začala rozpadem vlády přímo v jejím centru. Tato situace byla symbolizována tím, že od ledna roku 1642 se král ani parlament neodvážili být na stejném místě. Činitelem, který určoval reakce mnoha lidí na tento rozpad bylo náboženství.² Občanská válka tak byla vyvolána zejména střetem víry a idejí. Na jedné straně zde stál král, který věřil v absolutní postavení panovníka, který je ustanoven Bohem. Tento status byl silně podporován starou šlechtou. Na straně druhé zde stálo obyvatelstvo stále rychleji rostoucí střední třídy. Tato velmi široká vrstva obyvatel zastávala názor, že zákony země, které schválí parlament jsou tou nejvyšší autoritou, kterou musí uznávat i král.³

Tyto dva naprosto rozdílné názory v praxi vypadaly tak, že král nakládal s penězi, které vybral z daní způsobem, který on sám považoval za nejlepší. Tohle utrácení se však nelíbilo střední třídě a parlamentu, který ji zastával. Poslední roky před válkou se tak ukázalo, že jedině válečný konflikt může vyřešit tento rozpor. Vojenský konflikt se nakonec skládal ze tří válek, které celkem trvaly devět let.⁴

Obléhání Basing House chronologicky spadá do první fáze anglické občanské války. Ta trvala od roku 1642 až do roku 1646. Události celého obléhání skvěle reflektují vývoj situace, která se tou dobou na britských ostrovech odehrávala.

¹ BENNETT, Martyn: *The English Civil War*. WHSMITH 1992. s. 7.

² RUSSELL, Conrad: *The causes of the English Civil War*. Oxford 1990. s. 59.

³ RUSSELL, C.: *Tamtéž*. Oxford 1990. s. 59.

⁴ BENNETT, M.: *Tamtéž*. WHSMITH 1992. s. 7.

Cílem této bakalářské práce je zjistit, jakou roli zaujímal rojalistické sídlo pátého markýze z Winchesteru za anglické občanské války, a také jaký význam mělo bránění a dobývání místa pro obě strany. Práce se vztahuje k období mezi lety 1643 a 1645, kdy byl Basing House několikrát obléhán parlamentními jednotkami.

Tato práce je rozdělena do dvou hlavních částí, které jsou dále rozděleny na deset kapitol, které jsou zpracovány v chronologickém pořadí. V první části se nachází čtyři oddíly, z nichž první nastiňuje určitým způsobem situaci před obléháním. Další kapitoly z první části se pak týkají spíše Basing House jako takového. První oddíl se věnuje stručnému popisu sídla, další je zaměřen na vizualizaci události skrze rytiny a malby a jako poslední je zde kapitola, která postupně popisuje vlastnictví hradu napříč stoletími až do osudového obléhání.

Ve druhé části práce již následuje popis celého obléhání, který začíná červnem roku 1643 a je ukončen osudným dobytím, o které se postaral Oliver Cromwell v listopadu roku 1645. Nachází se zde tedy tři stěžejní kapitoly, přičemž každá z nich pojednává o jednom úseku obléhání. Práce je pak zakončena dvěma oddíly o dobytí a následném hodnocení události Oliverem Cromwellem a Hughem Petersem.

Hlavní pramen, o který se práce opírá je deník pátého markýze z Winchesteru – Johna Pauleta.⁵ Markýz v anglické občanské válce zastával stranu rojalistů a tento deník si vedl během prvního a druhého obléhání Basing House. Samotný deník čítá okolo

Ačkoliv je deník psán poměrně stroze, tak nám podává perfektní vhled a dějovou linku pro tohle období. V deníku najdeme především zápisy, které pojednávají o taktických postupech rojalistů. Markýz kladl důraz převážně na tyto aspekty a v podstatě se vůbec nezaobíral touto událostí po lidské stránce.

⁵ PAULET, John: *A description of the seige of Basing castle; kept by the Lord Marquisse of Winchester, for the service of His Maiesty: against, the forces of the rebels, under command of Colonell Norton, Anno Dom. 1644.* Oxford 1644 [i.e. 1645].

Další prameny, které jsou nezbytné pro poslední část této práce jsou dopisy Olivera Cromwella, které jsou mířeny předsedovi dolní sněmovny parlamentu – Williamu Lenthallovi. Cromwell v této korespondenci svým způsobem podává pohled na události finální fáze obléhání.⁶ V úplném závěru je zde ještě analýza krátké zprávy Hugha Peterse, která je rovněž mířena členům dolní sněmovny. V této zprávě Peters pojednává o své návštěvě Basing House těsně po dobytí.⁷

O událostech tohoto obléhání se více začalo psát již v devatenáctém století. Nejlépe zpracovanými díly o Basing House z této doby jsou pravděpodobně díla anglického duchovního George Nelsona Godwina.⁸ Jelikož se Godwin na oblast Hampshiru specializoval, tak jsou tyto knihy velmi detailní a přesné. Dalším nezbytným dílem pro tuto práci je dílo Francise Josepha Baigenta a Jamese Elwina Millarda.¹⁰ Tato kniha je totiž nejen zasazuje obléhání do širšího kontextu oblasti, ale také poskytuje velké množství ilustrací vyobrazujících tuto událost.

Novodobá odborná literatura ať už zahraniční či tuzemská se tématu Basing House de facto nevěnuje. Historiografické trendy v odborné literatuře ohledně anglické občanské války se však od 70. let minulého století změnily. Část historiků se totiž dlouhou cestu k občanské válce snaží vyvrátit a nahradit tím, že potíže Anglie ve 40. letech 17. století byly způsobeny výsledkem malých nahodilých příčin.¹¹ Česká odborná literatura se obecně problematice

⁶ CROMWELL, Oliver, CARLYLE, Thomas (ed.): *Oliver Cromwell's letters and speeches: including the supplement to the first edition; with elucidations*. Boston 1884.

⁷ PETERS, Hugh: *The full and last relation, of all things concerning Basing-House: with divers other passages; represented to to [sic] Mr. Speaker, and divers members in the House. By Mr. Peters, who came from Lieutenant generall Cromwell. Also, how there are strange and hideous cries, heard in the ground. Commanded to be printed, and published according to order*. London 1645.

⁸ GODWIN, George Nelson: *The civil war in Hampshire (1642-45) and the story of Basing House*. Southampton 1904.

⁹ GODWIN, George Nelson: *Basing House*. In Jeans, G. E. (ed.), *Memorials of Old Hampshire*. London and Derby 1906.

¹⁰ BAIGENT, Francis Joseph – MILLARD, James Elwin: *A history of the ancient town and manor of Basingstoke in the county of Southampton; with a brief scout of the siege of Basing House, A. D. 1643-1645*. Basingstoke 1889.

¹¹ SCOTT, David. The Wars of the three Kingdoms, 1642-1649. In COWARD, Berry (ed.), *A Companion to Stuart Britain* (Blackwell Companions to British History. Blackwell Publishers Ltd. 2003. s. 311-312.

anglické občanské války přirozeně skoro nevěnuje. Každopádně jsou v této práci místy zakomponovány díla historiků Jiřího Kovaříka a Pavla Vodičky. Je to převážně z toho důvodu, že tyto knihy poskytují poměrně přesné překlady několika úryvků z pramenů, se kterými se v této práci pracuje.

2. Situace před obléháním

Po vypuknutí občanské války mezi králem Karlem I. a parlamentem se valná většina obyvatel města Basingstoke přiklonila na stranu parlamentu. V malé vesničce Old Basing¹² se naopak honosné sídlo pátého markýze z Winchesteru stalo místem k němuž byli rojalisté všech vrstev přitahováni. Tohle místo považovali za své útočiště, když byli vyháněni z méně bezpečných míst.¹³ Basing House a jeho obránci se poprvé ocitli ve vážném ohrožení v červenci roku 1643. Občanská válka touto dobou trvala již skoro jeden rok. Royalisté měli ze začátku mírnou převahu, ale jinak byly strany stále vyrovnané.¹⁴

Markýz se do Basing House nejprve uchýlil v domnění a naději, že si zde zachová klid a soukromí. Opak byl však pravdou a markýz byl nepříznivou situací a oddaností ke králi donucen postavit se na stráž a bránit Basing House. To se mu s šesti gentlemany¹⁵ vyzbrojenými mušketami dařilo tak dobře, že se dvakrát pokusy nepřátel ukázaly jako neúspěšné.¹⁶

Když ale markýz zjistil, že počet nepřátel v okolí sídla po rojalistické ztrátě Readingu vzrostl, tak 31. července 1643 požádal krále Karla I. o sto mušketýrů.¹⁷ Král mu vyhověl a sto mušketýrů pod velením podplukovníka Roberta Peakeho (od pluku Marmaduka

¹² Vesnice, která se nachází asi 3 míle od Basingstoke.

¹³ BAIGENT, F. J. - MILLARD, J. E.: *A history of the ancient town and manor of Basingstoke*. Basingstoke 1889. s. 413.

¹⁴ SEYMOUR, William: *Great sieges of history*. London; Washington: Brassey's 1991. s. 63.

¹⁵ Gentlemanem se v tomto období nazýval člověk, který měl určitý sociální a politický postoj. Synonymem k tomuto pojmenování je Kavalír.

¹⁶ PAULET, J.: *A description of the seige of Basing castle*. Oxford 1644 [i.e. 1645]. s. 3.

¹⁷ PAULET, J.: *Tamtéž*. Oxford 1644 [i.e. 1645]. s. 3.

Rawdona) rychle, a hlavně tajně poslal do Basing House.¹⁸ Během několika hodin po příchodu posíl se parlamentáři plukovník Harvey a plukovník Norton pokusili o nečekaný útok, který však obránci dokázali odrazit. Útočníci byli navíc donuceni ustoupit až do Farnhamu.¹⁹ Krátce po odraženém útoku se k obranné posádce přidal i již zmíněný sir Marmaduke Rawdon s dalšími 150 muži. On sám se poté stal vojenským velitelem obrané akce Basing House.²⁰ Markýz se za pomoci posíl okamžitě pustil do posilování opevnění, jelikož se k němu donesly zvěsti, že sir William Waller má v plánu na House zaútočit. Wallerovo obléhání Basing House bylo součástí širšího tažení parlamentních sil s cílem zajistit si kontrolu nad jižní Anglií, a nakonec vyhrát anglickou občanskou válku.²¹

3. Popis Basing House

Hrad Basing, sídlo pátého markýze z Winchesteru stál na vyvýšeném místě²² a celkový areál měl půdorys okolo čtrnácti akrů. Komplex se skládal ze tří částí: Old House, New House a Grange.²³ Ve středu stál Old House, jež byla pětipodlažní budova se dvěma věžemi po stranách a branou uprostřed. Měl kruhovitě nádvoří obeprnuté nízkými budovami a cihlovým valem, který byl vysypán hlínou. Po obvodu valu byly vykopány velmi hluboké suché příkopy, které měly na šířku až 30 metrů a dotvářely impozantní opevnění.²⁴ Na východ stál taktéž cihlový New House. Byl to spíše areál palácových budov a nízkých obranných staveb. Západní stranu zabírala zahrada se třemi věžemi, které byly po svém obvodu obeprnuté zdí se střílnami pro muškety. Na severní straně stály hospodářské budovy. V deníku

¹⁸ KOVAŘÍK, Jiří: *Války proti králi*. Praha 2019. s. 193.

¹⁹ BAIGENT, F. J. - MILLARD, J. E.: *A history of the ancient town and manor of Basingstoke*. Basingstoke 1889. s. 417

²⁰ KOVAŘÍK, J.: *Tamtéž*. Praha 2019. s. 194.

²¹ BAIGENT, F. J. - MILLARD, J. E.: *Tamtéž*. Basingstoke 1889. s. 417.

²² PAULET, J.: *A description of the seige of Basing castle*. Oxford 1644 [i.e. 1645]. s. 1.

²³ BAIGENT, F. J. - MILLARD, J. E.: *Tamtéž*. Basingstoke 1889. s. 415.

²⁴ SEYMOUR, W.: *Great sieges of history*. London; Washington: Brassey's 1991. s. 66.

je tato část zmiňována jako „Grange“, což bychom mohli volně přeložit jako statek. Hlavní budovou byla stodola. Pod hospodářskou částí protékal potok.²⁵

Podél areálu Basing House se souběžně táhl potok a cesta od Basingstoke na západě až k vesničce Old Basing na východě. Na severu se také rozkládaly bažiny, které představovaly další překážku pro agresory.²⁶ Obdobně jako hrad Donnington vévodil hlavní cestě na západ přes Newbury, tak Basing House blokoval cestu přes Salisbury.²⁷ Měl obrovský strategický význam a parlament byl odhodlán jej dobýt. Špatně však odhadl sílu, odvahu a tvrdohlavost jeho obránců.²⁸

²⁵ PAULET, J.: *A description of the seige of Basing castle*. Oxford 1644 [i.e. 1645]. s. 3.

²⁶ SEYMOUR, W.: *Great sieges of history*. London; Washington: Brassey's 1991. s. 66.

²⁷ GARDINER, Samuel Rawson: *History of the Great Civil War, 1642-1649*. London; New York. s. 239.

²⁸ SEYMOUR, W: Tamtéž. London; Washington: Brassey's 1991. s. 66.

4. Vizualizace události

Tato kapitola se věnuje uměleckému zpracování, které určitým způsobem zachycují samotné obléhání. Pro demonstraci jsou zde dva příklady. Prvním z nich je rytina Václava Hollara a druhým je olejomalba Charlese Landseera.

Václav Hollar byl český barokní rytec a kreslíř. od roku 1636 působil ve službách hraběte Thomase Howarda z Arundelu,²⁹ se kterým se dostal do Anglie. Od svého příjezdu na Britské ostrovy až do roku 1642 téměř nezávislý na prodejci tisku. V této době měl pravděpodobně zásoby svých děl v ateliéru a ty prodával přímo sběratelům, čímž eliminoval potřebu zprostředkovatelů, kteří v jeho pozdější kariéře hráli velkou roli. V již zmiňovaném roce 1642 tedy tato etapa náhle skončila kvůli občanské válce a Hollar byl odkázán na prodejce tisku.³⁰

Motivy občanské války se v Hollarově díle rozvíjely postupně. Lidová poptávka si však vynutila, aby Hollar vyryl četné mapy a portréty války včetně jejich protagonistů. Sympatie Václava Hollara byly čistě rojalistické, ale jelikož pobýval v Londýně, což byla bašta parlamentářů, tak byl nucen leptat portréty králových nepřátel.³¹

²⁹ Anglický šlechtic a sběratel umění.

³⁰ GODFREY, Richard: *Wenceslaus Hollar: a Bohemian artist in England*. Yale Center for British Art 1994. s. 16-17.

³¹ GODFREY, Richard: *Tamtéž*. Yale Center for British Art 1994. s. 15.

Obrázek 1: HOLLAR, Wenceslaus: *The siege of Bazinge House*

Na této rytině můžeme vidět pohled na Basing house během obléhání z jižní strany. Jednotlivé části domu jsou zde popsány pomocí písmen A, B, C, D a E. Vlevo pod písmenem „A“ se nachází Old House a v pravé části rytiny pod písmenem „B“ můžeme vidět New House. Písmeno „C“ nám zde označuje Věž, která je již zčásti rozstřílená a rozbořená. Zbývající písmena nám poté znázornují dva valy. Pod „D“ se nachází val rojalistický a pod „E“ val parlamentářů. Autorem této rytiny je Václav Hollar, který byl i členem rojalistické posádky Basing House. Tato rytina je pravděpodobně jediným dobovým, a hlavně spolehlivým vyobrazením obléhání Basing House ještě před jeho zničením v roce 1645.³²

³² HOLLAR, Wenceslaus. The siege of Bazinge House. In. British Museum [online]. [cit. 13.04.2023]. Dostupné z: https://www.britishmuseum.org/collection/object/P_1875-0410-357

Obrázek 2: LANDSEER, Charles. *The Plundering of Basing House*.

Situaci těsně po obležení asi nejlépe vystihuje olejomalba Charlese Landseera, což byl anglický malíř převážně historických událostí.³³ Tento obraz dokonale vyobrazuje pocity obou stran po dobytí Basing House. Je zde vyobrazen interiér alžbětinské haly s arkýřem, nad záclonou ční erb Pauletů s heslem "Ayez Loyaulte". Vpravo od stolu sedí v křesle zhroucený markýz s věrným psem u nohou. Jeho dcera se ho přitom snaží utěšit. Cromwellovi vojáci mezitím drancují dům. Jeden trhá stránky z knihy, další pije dobré víno a tři další se u stolu uprostřed přetahují o pytle s penězi, v levém dolním rohu leží tělo zastřeleného muže.³⁴

³³ VALENTINE, Laura: *Picturesque England its landmarks and historic haunts, as described in lay and legend, song and story*. London; New York 1891. s. 62.

³⁴ LANDSEER, Charles. *The Plundering of Basing House*. In British Museum [online]. [cit. 19.04.2023]. Dostupné z: https://www.britishmuseum.org/collection/object/P_1873-0712-904

5. Historie vlastnictví Basing House

Basing House má za sebou dlouhou a bohatou historii. Podle Domesday Book³⁵ byl hlavním z pětapadesáti panství, které Hugh de Port v hrabství Hampshire držel. Z 12. století, konkrétně pak za vlády Jindřich II. je dochovaná zmínka o „starém hradu“ v Basingu, který Jan de Port udělil sousednímu převorství Monk Sherborne. Za vlády Richarda II. přešel Basing spolu s dalšími statky díky sňatku na Poyningy. Až za vlády Jindřicha VI. přešly majetky na Paulety, a to sňatkem Konstancie Poyning³⁶ se sirem Johnem Pauletem z hradu Nunny v Somersetshire.³⁷

Nejstarší syn sira Johna Pauleta byl sir William Paulet. Ten byl Jindřichem VIII. jmenován baronem svatého Jana s Basingu. Dále byl za vlády Eduarda VI. jmenován hrabětem z Wiltshiru a markýzem z Winchesteru. William proslul převážně tím, že se u královského dvora dokázal dokonale přizpůsobovat nejrůznějším změnám. Díky tomu dokázal u dvora setrvat během vlád králů Jindřicha VIII., Eduarda VI. a královen Marie a Alžběty. Úřad lorda nejvyššího pokladníka zastával téměř třicet let a byl dokonce jedním z vykonavatelů závěti Jindřicha VIII.³⁸ Právě William Paulet byl tím, kdo přeměnil Basing House z feudálního hradu v honosné knížecí sídlo.

Osoba, která je s Basing House pravděpodobně nejvíce spjata je John Paulet, 5. markýz z Winchesteru, ten se pravděpodobně narodil v roce 1598. Své vzdělání získal na Exter Collage v Oxfordu, což je zajímavé, jelikož na této univerzitě nikdy nevykonal náležité zkoušky. John Paulet byl pro svou věrnost koruně obecně označován jako "věrný markýz". Za

³⁵ Seznam panství a obcí s počty domů a hospodářství včetně jejich ocenění. Byl dokončen 1086 na nařízení Viléma Dobývatele.

³⁶ Konstancie Poyning byla dědičkou majetků, které po svatbě s Johnem Pauletem přešly na Paulety.

³⁷ BAIGENT, F. J. - MILLARD, J. E.: *A history of the ancient town and manor of Basingstoke*. Basingstoke 1889. s. 417.

³⁸ Na svou loajalitu a přizpůsobivost byl často dotazován, jelikož v té době docházelo ke spoustě změn ve státě, a hlavně v církvi, jelikož vznikala nová anglikánská církev.

první občanské války byl plukovníkem pěšího pluku a později jako člen královské posádky obránce vlastního sídla Basing House.³⁹

6. První obléhání

6. listopadu okolo poledne se vojsko sira Williama Wallera, které čítalo na sedm tisíc jezdců a pěšáků dostavilo před House a vyzvalo jeho posádku ke kapitulaci. Ta byla samozřejmě bez odezvy. Armáda Williama Wallera bylo oproti čtyř set členné posádce Basing House několikanásobně větší.⁴⁰ Waller tedy rozhodl, že nejprve je třeba vyklidit hospodářské budovy (Grange), jako přípravu na dobytí domu. To však byla ve výsledku chyba, neboť během toho vojsko vyčerpalo velké množství munice a poté se bylo nuceno stáhnout.⁴¹

V brzkých ranních hodinách 7. listopadu se Wallerovo vojsko pustilo do mnohem silnějšího a intenzivnějšího útoku, kdy parlamentáři opět několik hodin útočili na komplex hospodářských budov. Waller poté přenesl ohnisko útoku na New House, kde došlo ke značným potyčkám, které byly nakonec bezvýsledné. Jezdecké zálohy se poté znovu stáhly k hospodářským budovám, konkrétně pak k velké stodole, kde byla spousta zásob, jejichž odběr byl pro kulatohlavce příjemnější než samotný boj. Útok proto velmi rychle ztratil na tempu. Poté se skupina vybraných mužů pod velením plukovníka Peaka a Johnsona vydala zapálit budovy, které nezapálili před zahájení útoku. Slunce už pomalu zapadalo a bylo jasné, že parlamentáři žádných výsledků nedocílí, proto byl vydán rozkaz k ústupu.⁴²

Ve finále nebyly ztráty ani na jedné straně vysoké. Jedním z nejpodstatnějších problémů Wallerova obléhání byla nepřízeň počasí. Podzim roku 1643 byl obzvláště deštivý

³⁹ COKAYNE, George Edward: *Complete peerage of England, Scotland, Ireland, Great Britain and the United Kingdom*. London 1887. s.174-175.

⁴⁰ BAIGENT, F. J. - MILLARD, J. E.: *A history of the ancient town and manor of Basingstoke*. Basingstoke 1889. s. 417.

⁴¹ SEYMOUR, W.: *Great sieges of history*. London; Washington: Brassey's 1991. s. 66-67.

⁴² SEYMOUR, W.: *Tamtěž*; Washington: Brassey's 1991. s. 68.

s četnými sněhovými přeháňkami. Tyto podmínky měly značně nepříznivý vliv na parlamentáře, kteří nebyli řádně vycvičení ani zvyklí na drsné podmínky.⁴³

William Waller nakonec vymyslel velmi ambiciózní plán. Díky dvěma rojalistickým zběhům získal informace o slabinách východní zdi New House. 12. listopadu se tedy rozhodl pro dvojitý útok, kdy hlavní akce vedla právě ze severovýchodu a záložní útok byl tvořen přes park k jihozápadu. Kvůli až neskutečné neorganizovanosti útočníků se počátek útoku přesunul z brzkých ranních hodin až na poledne. Rojalisté díky tomu zvládli počáteční obranu v krátkém čase. Po tomto útoku hlásil markýz ztrátu pouhých dvou mužů. O raněných se však nikde nezmiňoval, ale z důvodu vleklých bojů v okolí hospodářských budov jich muselo být hodně.⁴⁴

Wallerovo vojsko nakonec obléhalo Basing House asi 9 dní, během kterých se třikrát pokusilo dobýt místo šturmem. Operace proti sídlu papeženců nemohla být obnovena, protože k Wallerovi dorazily zprávy o nedalekém soustředění rojalistických sil. U Kingsclere, což je asi 8 mil severozápadně od Basingstoke. Tam se totiž setkaly armády sira Jacoba Astelyho a barona Hoptona a společně se obrátily směrem k Basing House.⁴⁵ Williamu Wallerovi poté nezbylo nic jiného, než se se svou posádkou stáhnout do Farnhamu⁴⁶ Než pluky odtáhly, tak Waller napsal: Když jsem se na koni chystal vydat rozkazy, tak se armáda začala bouřit a vykřikovat "Domů, domů". Z tohoto důvodu byl Waller nucen použít sprostý jazyk vůči své armádě, aby ji opět zkrotil.⁴⁷

Během pěti měsíců, které následovaly po Wallerově ústupu, došlo v únoru 1644 v Basing House k významné události. Podle nového plánu parlamentu měl Waller se svou armádou, která byla nyní posílena o 2 000 koní z Essexovy armády, táhnout na Winchester a

⁴³ SEYMOUR, W.: *Great sieges of history*. London; Washington: Brassey's 1991. s. 68.

⁴⁴ SEYMOUR, W.: *Tamtěž*. London; Washington: Brassey's 1991. s. 69-70.

⁴⁵ ADAIR, John Eric: *Roundhead general: a military biography of Sir William Waller*. London 1969. s.119.

⁴⁶ BAIGENT, F. J. - MILLARD, J. E.: *A history of the ancient town and manor of Basingstoke*. Basingstoke 1889. s. 418.

⁴⁷ ADAIR, J. E.: *Tamtěž*. London 1969. s.119.

cestou obsadit Basing House. Markýzův bratr, lord Edward Paulet, si s Wallerem dopisoval ohledně plánu vzdát se domu, až bude napaden. Tohle spiknutí však prozradil nespolehlivý přeběhlík sir Bevil Grenville. Na popud této události nechal markýz svého bratra zatknout a za trest ho přiměl oběsit své spoluspiklence. Když bylo spiknutí odhaleno, rozhodl se Waller obejít Basing House a zamířit do Winchesteru.⁴⁸

Dne 29. března 1644 dosáhl Waller rozhodujícího vítězství nad Hopton Cheriton Down, což bylo první zásadní vítězství, kterého parlamentní armáda dosáhla. Tento boj měl mít několik důležitých důsledků, z nichž jedním bylo, že po následném Hoptonově ústupu do Oxfordu se Basing House stal mnohem zranitelnějším.⁴⁹

Na jaře se poté parlamentáři, kteří si uvědomovali důležitost tohoto místa, která spočívala převážně v držení důležité obchodní cesty, rozhodli že vyzkouší diametrálně odlišnou taktiku, než tomu bylo na podzim. Rozhodli se, že Basing House vyhladoví.⁵⁰ Proto se v okolních městech, jako Farnham, Odiham, Qrewell a Basingstoake ubytovala parlamentní vojska, která hlídala dodávky potravin do House.⁵¹

5. Druhé obléhání

V tomto stavu se věci udržely až do 4. června 1644, kdy plukovník Norton přišel na scénu podruhé s jednotkami staženými ze sousedních parlamentních posádek a těsně obsadil místo. Tohle datum je důležité i pro to, že jím začíná zápis v markýzově deníku.⁵² Zde se dozvídáme, že 2. června se rojalistická výprava o velikosti asi dvou set mužů a osmdesáti jezdců neúspěšně pokusila napadnout hlídky v Odihamu. Tato akce skončila neúspěchem kvůli zradě jednoho z rojalistů. Parlamentáři tedy útok odrazili a nechali zajmout celou

⁴⁸ SEYMOUR, W.: *Great sieges of history*. London; Washington: Brassey's 1991. s. 71.

⁴⁹ SEYMOUR, W.: *Tamtéž*. London; Washington: Brassey's 1991. s. 71.

⁵⁰ BAIGENT, F. J. - MILLARD, J. E.: *A history of the ancient town and manor of Basingstoke*. Basingstoke 1889. s. 418.

⁵¹ PAULET, J.: *A description of the seige of Basing castle*. Oxford 1644 [i.e. 1645]. s. 3.

⁵² BAIGENT, F. J. - MILLARD, J. E.: *Tamtéž*. Basingstoke 1889. s. 418.

výpravu. Tento sled událostí vyprovokoval plukovníka Richarda Nortona k útoku na Basing House, který 4. června oblehl. Během několika hodin se poté společně se svými pluky usadil v Basingstoke. Odtud střežil všechny cesty, kterými by se do domu mohly dostat potraviny, byly pečlivě hlídány. Ze zápisu můžeme dále jasně vyčíst postoj, který markýz vůči parlamentu zaujímal, když o něm mluvil jako o „údajném“.⁵³

Výprava do Odihamu⁵⁴ byla dle mého názoru jeden z důležitých okamžiků druhého obléhání, jelikož při ní rojalisté přišli o čtyři schopné důstojníky, ranhojiče a necelou stovku mužů. Síly papeženců se tak ztenčily na pouhých 175 mužů.⁵⁵

Zápisy z následujících dní popisují začátek obléhání. Parlamentáři si v těchto dnech stále upevňovali pozice v okolí a posilovali. 11. června nabyly jejich síly o dalších šest červených pluků ze Sussexu, pět pluků ze Surrey, dva bílé z Farnhamu a tři čerstvé oddíly koní sira Richarda Onslowa. Tyto pluky se poté strategicky rozmístily do okolních obcí jako Sheffield nebo Basingstoke. Markýz tuto situaci očividně stále nebral příliš vážně, jelikož zde popisuje, že parlamentáři jezdili na koních Basing House obhlížet, z čehož často pramenily „zábavné potyčky“, ze kterých měli rojalisté jen malé ztráty.⁵⁶

Červen se dále nesl v duchu malých potyček. 15. června se proto skupinka asi padesáti mužů vydala z Basing House do Basingstoke, kde se snažili zjistit co nejvíce informací o nepříteli. 17. června parlamentáři obsadili kostel, odkud zastřelili dva muže z královské posádky a také se zmocnili dvou koní, kteří vezli zásoby směrem do Sheffieldu. Rojalisté na to reagovali a rozdělením posádky do tří oddílů, z nichž dva měly být neustále ve službě.⁵⁷

⁵³ PAULET, J.: *A description of the seige of Basing castle*. Oxford 1644 [i.e. 1645]. s. 4.

⁵⁴ Vesnice vzdálená asi 8 mil od Basing House.

⁵⁵ KOVAŘÍK, J.: *Války proti králi*. Praha 2019. s. 199.

⁵⁶ PAULET, J.: *Tamtéž*. Oxford 1644 [i.e. 1645]. s. 4.

⁵⁷ BAIGENT, F. J. - MILLARD, J. E.: *A history of the ancient town and manor of Basingstoke*. Basingstoke 1889. s. 419-420.

Ve druhé polovině června postupně docházelo k dalším potyčkám a ostřelováním mezi oběma celky.⁵⁸ Výpady parlamentářů často nemířili na House, nýbrž na posádky, které se ukryvaly v okolních vesnicích, či v Basingstoke. V těchto případech šlo jim vždy jen o kořist v podobě munice či potravin.⁵⁹ Koncem června rojalisté zahájili proti parlamentářům protiútok, ostřelovali jejich hlídky a způsobili jim nějaké ztráty.⁶⁰

Červenec pro obránce nezapočal dobře. Již 3. července se linie parlamentářů dostaly na dostřel poloviny muškety a dvakrát až třikrát denně. V zápise z tohoto dne se můžeme dokonce dočíst, že se útočníkům podařilo prostřelit i plášť samotného markýze.⁶¹

Pro to, abychom dokázali pochopit v jakém mentálním rozpoložení byl při obléhání samotný John Paulet, nám může hodně napovědět korespondence mezi markýzem a plukovníkem Herbertem Morleyem ze strany parlamentu. Plukovník Morley byl již tak rozrušen celou situací ohledně Basing House, že využil nepřítomnosti plukovníka Nortona a poslal markýzovi následující požadavek: „Abych se vyhnul prolití křesťanské krve, považuji za vhodné poslat Vašemu Lordstvu tuto výzvu. Požaduji, aby mi byl Basing House předán k užívání králi i parlamentu. Pokud odmítnete, veškeré následné nepříjemnosti dopadnou na Vás.“ Markýz na výzvu zareagoval velmi stručně a to tak, že výzvu považuje za křivý požadavek, a že House hájí v právu Krále a dopis si ponechá jako svědectví vzpoury. Plukovník Morley nechal po této odpovědi několik dní ostřelovat Basing House.⁶² Tato výměna názorů proběhla někdy okolo 11. července.⁶³

Rojalisté na odpověď na ostřelování nenechali dlouho čekat a 20. července se proto vypadala skupinka mušketyrů, které se podařilo zastřelit kapitána plukovníka Morleyho. Dvě

⁵⁸ PAULET, J.: *A description of the seige of Basing castle*. Oxford 1644 [i.e. 1645]. s. 5.

⁵⁹ KOVÁŘÍK, J.: *Války proti králi*. Praha 2019. s. 200.

⁶⁰ PAULET, J.: *Tamtéž*. Oxford 1644 [i.e. 1645]. s. 6.

⁶¹ PAULET, J.: *Tamtéž*. Oxford 1644 [i.e. 1645]. s. 7.

⁶² PAULET, J.: *Tamtéž*. Oxford 1644 [i.e. 1645]. s. 7.

⁶³ BAIGENT, F. J. - MILLARD, J. E.: *A history of the ancient town and manor of Basingstoke*. Basingstoke 1889. s. 420.

hodiny na to dostali parlamentáři dopis s návrhem výměny zajatců. Od 22. července markýz detailně popisuje eskalaci konfliktu. Nepřátelské linie stále postupovaly vpřed vůči Basing House. Parlamentáři se zaměřovaly hlavně na ostřelování sýpek, čímž zničili část rojalistických zásob, převážně kukuřice.⁶⁴

Z posledního červencového záznamu, který se datuje na 30. července se můžeme dozvědět, že parlamentáři postavili Kulverinu⁶⁵ poblíž kostela v Old Basing, odkud pálili na věž, na které strážili rojalisté. V textu se také uvádí, že útočníci během dne šetřili palbou, protože byl náboženský půst, ale v noci ji obnovili a jeden z jejich projektilů způsobil požár, který obránci rychle uhasili.

V prvním srpnovém zápise markýz popisuje rozdělení posádky Basing House na dvě části, které se ve střežení střídají každých čtyřadvacet hodin. Autor dále chválí vojáky za jejich obětavost a statečnost během obléhání, ač už za jejich pěší službu, kdy vyjížděli na všechny výpady. Markýz se také zmiňuje o tom, že během sedmi týdnů obléhání museli jeho muži krmit své koně trávou a ostřicí, kterou v noci sekali s nasazením života, a vystavovali se tak nebezpečí.⁶⁶

Věci se však na straně obránců neměly nejlépe. Rojalisté totiž čím dál více pociťovali úmysl parlamentářů, a to posádku vyhladovět. Zásoby se rychle tenčily a nepřidávalo tomu ani ostřelování hospodářských budov, díky kterému zásoby ubývaly snad ještě rychleji.⁶⁷ Nehledě na to, že pokud jde o obilí, tak kromě ručních mlýnků ho posádka hradu neměla na čem umlít.⁶⁸ Dalším závažným problémem byla síla parlamentářské armády, která byla

⁶⁴ PAULET, J.: *A description of the seige of Basing castle*. Oxford 1644 [i.e. 1645]. s. 7-8.

⁶⁵ Dělo, které sloužilo k destrukci jiných obléhacích strojů či budov. Má obrovský dostřel.

⁶⁶ PAULET, J.: *A description of the seige of Basing castle*. Oxford 1644 [i.e. 1645]. s. 9.

⁶⁷ PAULET, J.: *A description of the seige of Basing castle*. Oxford 1644 [i.e. 1645]. s. 9.

⁶⁸ KOVAŘÍK, J.: *Války proti králi*. Praha 2019. s. 201.

mnohem větší a nutila obránce šetřit své muže, kterých už tak bylo početně málo, a navíc byli vyčerpaní dlouhým obléháním a zuřícími neštovicemi.⁶⁹

Rojalistická armáda však získala sebedůvěru a rozhodla se podniknout několik výpadů proti parlamentářům. 4. srpna tak vyslali skupinku asi dvaceti jezdců, aby opět trochu rozdmýchala oheň mezi oběma tábory. Tato výprava zaútočila na skupinu pěších vojáků, ti byli útokem zaskočeni a poraženi. Rojalisté díky tomuto výpadu zjistili, že protivníková armáda se chystá opět zaútočit na hrad. V Basing House se proto ihned začalo pracovat na posilování obrany.⁷⁰

Přesně, jak obránci očekávali, tak se parlamentáři začali připravovat k dalšímu velkému útoku. Útočníci pomalu postupovali směrem k House a vybírali si strategicky výhodné pozice a jejich jezdecká stráž byla neustále ve střehu. Parlamentáři se také hojně zásobovali granáty a kameny. 10. – 12. srpna se odehrálo několik potyček poté, co na místo dorazil úplně čerstvý pluk plukovníka Whitheada, který čítal pět rot. Nový pluk zaútočil na Old House, přičemž se útočníkům podařilo poničit věž. Po tomto útoku se věci na pár dní opět uklidnily.⁷¹

K večeru 14. srpna se rojalistický poručík Cuffand a podporučík Bryan vydali každý se dvaceti jezdci a čtyřiceti mušketéry proti jedné skupince Wallerových společníků. Na tu zaútočili na pahorku Cowdrays Down a podařilo se jim je vytlačit až do Basingstoke, kam je pronásledovali. Zde však rojalisté chybovali a podcenili nepřítele, který se ve městě zorganizoval a posílil čerstvými vojáky. To mělo za následek zajetí podporučíka Bryana a sebrání několika koní.⁷²

⁶⁹ PAULET, J.: *A description of the seige of Basing castle*. Oxford 1644 [i.e. 1645]. s. 9.

⁷⁰ PAULET, J.: *Tamtéž*. Oxford 1644 [i.e. 1645]. s. 9.

⁷¹ PAULET, J.: *Tamtéž*. Oxford 1644 [i.e. 1645]. s. 10.

⁷² PAULET, J.: *Tamtéž*. Oxford 1644 [i.e. 1645]. s. 11.

Parlamentářům se poté dařilo ostřelovat Basing House mezi 17. a 19. srpnem, jelikož se jim povedlo postavit dělo poblíž kostela. 19. srpna se jim to dařilo tak dobře, že zabili dva členy rojalistické posádky, a navíc udělali velkou díru v jedné ze čtvercových věží hradu. Dvaadvacátého srpna parlamentáři polevili a odpočívali. V noci na 23. srpna si tak rojalisté konečně alespoň na chvíli oddechli. Od 25. srpna zmiňuje markýz začínající krizi. V deníku zmiňuje, že už nějakou dobu jí převážně chléb a hrách, a že zásoby pšenice jsou na nule.⁷³

7. Podzim a pomoc Henryho Gage

Hned 2. září v poledne dostala posádka Basing House dopis s požadavkem výměny vězňů a také předvolání, ve kterém Thomas Fairfax jménem anglického parlamentu a nejvyššího soudu tohoto království požadoval vydání House i s posádkou, aby s nimi bylo naloženo dle nařízení parlamentu. Fairfax v dopise zmiňuje, že dává obráncům lhůtu do jednoho roku po obdržení tohoto dopisu.⁷⁴

Markýz své odpovědi nenechal dlouho čekat a obratem Fairfaxovi odpověděl, že jeho požadavek na House i s posádkou není relevantní, jelikož bez krále nemůže žádný parlament existovat. Paulet také prohlašuje ultimátum, že bez králova absolutního rozkazu nikdy nikomu House nevydá. Na markýzovo prohlášení odpověděli útočníci šesti sty střelami z kanónů a kulometů, jimiž se jim podařilo zničit jednu z velkých cihlových věží, ze které rojalisté ostřelovali parlamentářskou posádku.⁷⁵

Obléhání od této chvíle pokračovalo s mnohem intenzivnější zuřivostí, než tomu bylo doposud. House byl denně ostřelován a byly na něj sypány granáty. Mnoho obránců od začátku září padlo a nepřidávaly tomu ani rapidně ubývající zásoby potravin. Markýz v těchto

⁷³ PAULET, J.: *A description of the seige of Basing castle*. Oxford 1644 [i.e. 1645], s. 11-12.

⁷⁴ PAULET, J.: *Tamtéž*. Oxford 1644 [i.e. 1645], s. 13.

⁷⁵ PAULET, J.: *Tamtéž*. Oxford 1644 [i.e. 1645], s. 13.

chvilích hodně spoléhal na krále, jelikož již někdy na konci srpna krále žádal o posily.⁷⁶
Posílal královi jednoho posla za druhým

Jelikož se posádce Basing House stále nedostalo patřičné pomoci, tak se do Oxfordu vydala markýzova partnerka, aby pomohla posily vyjednat. Královskou radou nakonec pohnul až její příjezd a to, že markýz do Oxfordu začal posílat jednoho posla za druhým. V posledním dopise stálo, že obránci už vydrží sídlo bránit maximálně deset dní, než se budou muset vzdát.⁷⁷ Na popud tohoto zjištění navrhl plukovník Henry Gage z oxfordské posádky návrh, že nechá sestavit dvě jezdecké jednotky z venkovské šlechty z Oxfordshire. Tato výprava jela na pomoc ze severu. Ve stejnou dobu se ve Winchesteru připravila celá stovka jezdců a tři stovky pěšáků pod velením guvernéra winchesterského hradu sira Williama Ogleho. Tato výprava táhla na House naopak z jihu.⁷⁸

Tato strategie sloužila k tomu, aby rojalisté odhlákali alespoň část obléhající posádky parlamentářů.⁷⁹ Každý voják měl připravenou oranžovou stuhu, kterou si uvázal na rukáv či na klobouk. Tohle označení sloužilo ke zmatení nepřítele, jelikož oranžová stuha byla symbolem parlamentářů.⁸⁰

Situace v Basing House byla v tomto týdnu dosti divoká. Markýz ve svém deníku uvádí, že 4. září již počítali se slíbenými posilami, ale nechtěli být nečinní. Rojalisté proto vyslali 3 poručíky, každého se dvanácti vojáky, aby napadli Onslowsovy jednotky. To se jim dařilo tak dobře, že dokázali zaujmout pozice. Odsud se jim poté podařilo k House dotáhnout střední kanón. Následujícího dne očekávali obránci poplach, jelikož stráž zahlédla dva nepřátelské pluky o dvaceti rotách, které směřovaly do Basingstoke. Noc se nakonec nesla

⁷⁶ YOUNG, Peter; EMBERTON, Wilfrid. *Sieges of the Great Civil War, 1642-1646*, London 1978. s. 94.

⁷⁷ VALENTINE, L.: *Picturesque England*. London; New York 1891. s. 62.

⁷⁸ KOVAŘÍK, J.: *Války proti králi*. Praha 2019. s. 201.

⁷⁹ PAULET, J.: *A description of the seige of Basing castle*. Oxford 1644 [i.e. 1645]. s. 13.

⁸⁰ KOVAŘÍK, J.: *Tamtéž*. Praha 2019. s. 201.

v klidném duchu bez útoku parlamentářů. 11. září v noci dorazil do Basing House posel Edward Jeffery a ujistil posádku o tom, že posily jsou již na cestě a jsou v Aldermastonu.⁸¹

Následující rozbor rojalistické akce je převážně z výtahu dopisu, který zaslal plukovník Henry Gage lordu Digbymu.^{82 83} Příštího dne ráno mezi čtvrtou a pátou hodinou dorazil plukovník Henry Gage s koňmi i pěšáky k Chineham Down.^{84 85} Zde na ně již čekal plukovník Norton v plné pohotovosti.⁸⁶ Sotva se zde všichni sešli, tak na místo dorazil poručík Swaineley, kterého poslal sir William Ogle z Winchesteru. Ten rojalistické skupině oznámil, že na pomoc své vojáků nakonec nepošle, jelikož mezi Winchesterem a Basing House stojí silné nepřátelské jednotky, přes které mají strach projít.⁸⁷ Tím se rojalistům zhatil plán dvojího útoku ze severu a jihu.⁸⁸

Navzdory výhodnému místu, však nemohli Gageovi a Nortonovi vojáci ihned zahájit útok, jelikož byli po dlouhé cestě značně vyčerpaní. Cestu z Oxfordu k Basing House zvládli za necelých třicet šest hodin. Oblohu za úsvitu navíc zakrývala hustá podzimní mlha, která celou akci značně zneřehledňovala.⁸⁹ Ta však markýzovým posilám nakonec posloužila jako krytí, díky kterému se dokázali poměrně rychle dostat k pahorku Cowdrays Down, kde se již chystali parlamentáři.⁹⁰ Rojalisté se k pahorku vydali v jejich klasickém bitevním uspořádání, které se skládalo ze dvou jezdeckých křídel a pevného středu, kterému velel Henry Gage. Plukovník Gage postupoval s hlasitým duněním bubnů. To bylo upozornění pro

⁸¹ PAULET, J.: *A description of the seige of Basing castle*. Oxford 1644 [i.e. 1645]. s. 13.

⁸² CHANDLER, Samuel. *The History of Basing House in Hampshire... Tenth edition*. Basingstoke 1858. s. 11.

⁸³ Lord George Digby byl hlavním státním tajemníkem.

⁸⁴ Vesnice vzdálená asi dvě míle od Basing House.

⁸⁵ CHANDLER, S.: *Tamtěž*. Basingstoke 1858. s. 13.

⁸⁶ PAULET, J.: *Tamtěž*. Oxford 1644 [i.e. 1645]. s. 14.

⁸⁷ WALKER, Edward: *Historical discourses, upon several occasions : viz. I. The happy progress and success of the arms of K. Charles I. ... from the 30th of March, to the 23d of November, 1644*. London 1705. s. 91.

⁸⁸ KOVARÍK, J.: *Války proti králi*. Praha 2019. s. 203.

⁸⁹ SEYMOUR, W.: *Great sieges of history*. London; Washington: Brassey's 1991. s. 74.

⁹⁰ PAULET, J.: *Tamtěž*. Oxford 1644 [i.e. 1645]. s. 14-15.

obránce z Basing House, kteří se díky tomu zorganizovali a zaútočili na parlamentáře z druhé strany.⁹¹

Tato strategie slavila obrovský úspěch, jelikož se rojalistům podařilo přemoci parlamentáře, kteří se dali na ústup. Zatímco se stále bojovalo, tak už skrz severní Garrison Gate vjížděly do Basing House první povozy se zásobami.⁹² Po předání zásob a munice vzdal Henry Gage markýzovi poklonu, jelikož si osoba jeho zásluh a kvalit takovou úctu zaslouží.⁹³

Následujícího dne ráno byl pověřen Hawkinsonův pluk, aby se vydal do míli vzdáleného Basingstoke pro další zásoby. Rojalistické jednotky se po malém odporu obyvatel a pod hrozbou vypálení zmocnili města.⁹⁴ Celý následující den odsud posílali do Basing House pšenici, slad, sůl, oves, slaninu, sýr, vejce, pivo atd.⁹⁵ Rojalisté se dokonce zmocnili i sta krav a volů, čtyřiceti prasat a stáda ovcí. Mezitím markýz z Basing House vyslal stovku mužů do Old Basing. Rojalisté zde zabili 40-50 nepřátel a zajali i syny dvou nejaktivnějších parlamentářů a podařilo se jim získat i kostel. Ke konci dne již parlamentáři opět nabrali síly a touhu bojovat s rojalisty. Rojalisté se proto dali z města na ústup směrem k Basing House.⁹⁷

Následujícího dne časně ráno vyslal Henry Gage své muže ještě jednou do města, aby získali ještě nějaké zásoby pro obránce a sám začal vymýšlet plán na návrat zpět do Oxfordu. Nechal proto vyslat několik špehů, aby sledovali pohyby parlamentářů, kteří se formovali z Abingdonu, Newbury a Readingu. Gage od svých zvěděů zjistil, že se posádky formují okolo

⁹¹ KOVAŘÍK, J.: *Války proti králi*. Praha 2019. s. 203.

⁹² KOVAŘÍK, J.: *Tamtéž*. Praha 2019. s. 203.

⁹³ CHANDLER, S.: *The History of Basing House in Hampshire*. Basingstoke 1858. s. 16.

⁹⁴ BAIGENT, F. J. - MILLARD, J. E.: *A history of the ancient town and manor of Basingstoke*. Basingstoke 1889. s. 423.

⁹⁵ WALKER, E.: *Historical discourses, upon several occasions : viz. I. The happy progress and success of the arms of K. Charles I.* 1644. London 1705. s. 93.

⁹⁶ Parlamentáři, kteří ve městě sídlili se o plánovaném příchodu rojalistického pluku dozvěděli, a proto již v noci Basingstoke opustili.

⁹⁷ CHANDLER, S.: *Tamtéž*. Basingstoke 1858. s. 16-17.

řeky Kennet, kterou měl v plánu překročit.⁹⁸ Oxfordská výprava se po tom, co do Basing House naskládala zásoby potravin nejméně na měsíc rozhodla k ústupu. V noci se tedy Gage rozloučil s markýzem a kolem jedenácté hodiny se v tichosti a s oranžovými stužkami vydal směrem na Oxford.⁹⁹

Parlamentáři nabrali síly na znovuobsazení vsi a kostela až 23. září, takže se i obránci mohli poměrně dobře zotavit.¹⁰⁰ Tento den došlo i k výměně rukojmích. Následujícího dne vyslal markýz několik jezdců, aby se postavili parlamentářské strážci na Cowdrey Down. Pěšáci se mezitím zmocnili dvaceti tlustých prasat.¹⁰¹

V posledním zářijovém a prvních říjnových zápisech z deníku se markýz zmiňuje o tom, že se parlamentáři snaží určitým způsobem opevnit kostel, kterého se zmocnili. Mimo to jsou zde opět zmínky o různých malých potyčkách mezi oběma tábory. Při nichž docházelo pouze k malým ztrátám a byly opět cílené převážně na obstarávání potravy a zásob munice.¹⁰²

Jelikož se ještě kolem 15. října nacházel sir William Waller u Andoveru společně se třemi tisíci jezdci a pěšáky, tak bylo králem a celou radou rozhodnuto, že by jej velmi prospělo napadnout než stačí spojit síly s Essexovou armádou, která se v tuto chvíli nacházela poblíž Basing House. Pakliže by se to povedlo, byla by královská pomoc posádce hradu mnohem snazší.¹⁰³

Ve druhé půlce října se již věci daly lehce do pohybu. 17. října po poledni zahlédli rojalisté výpravu manchesterské armády, která směřovala k Basingstoke. Odtud se následujícího dne několik jízdních pluků s dělostřelectvem dostavilo před Basing House. Zde se na několik hodin pouze ustavili a obhlíželi situaci. K večeru se poté odebrali zpět do města.

⁹⁸ WALKER, E.: *Historical discourses, upon several occasions : viz. I. The happy progress and success of the arms of K. Charles I.* 1644. London 1705. s. 94.

⁹⁹ CHANDLER, S.: *The History of Basing House in Hampshire.* Basingstoke 1858. s. 19-20.

¹⁰⁰ KOVAŘÍK, J.: *Války proti králi.* Praha 2019. s. 207.

¹⁰¹ PAULET, J.: *A description of the seige of Basing castle.* Oxford 1644 [i.e. 1645]. s. 16.

¹⁰² PAULET, J.: *Tamtéž.* Oxford 1644 [i.e. 1645]. s. 17.

¹⁰³ CHANDLER, S.: *Tamtéž.* Basingstoke 1858. s. 20-21.

20. října došlo k další potyčce, když poručík Cuffand s asi čtyřiceti jezdci napadl strážce na pahorku Cowdray Down. Díky tomuto výboji se podařilo obráncům zajistit vůz, kterým poté přivezli pět čtvrtí mláta kukuřice a čtrnáct kusů dobytka.¹⁰⁴

21. října se královská armáda i s jeho Veličenstvem vydala z Whitchurch do Kingsclere, odkud se chtěli pokusit pomoci obráncům hradu. Z důvodu silného parlamentářského jezdecktva se však nakonec uchýlili do Newbury. Zde se pokoušeli vymyslet, jak nejefektivněji pomoci posádce Basing House, a také jak a kde ubytovat své vojsko, aby bylo chráněno před parlamentáři.¹⁰⁵

27. října se uskutečnila druhá bitva u Newbury, která skončila nerozhodně. Král hodně uvažoval, že by pomohl posádce Basing House tak, že by vyslal na pomoc silnou armádu, které by velel on sám, nebo princ Rupert. Situace byla však příliš komplikovaná, a nakonec od tohoto úmyslu sešlo.¹⁰⁶

Počátkem listopadu na Basing House opět padl hlad. Jak se markýz v deníku zmiňuje, tak už 1. listopadu posádce došly skromné zásoby chleba a kukuřice. Proto se posádka rozhodla vyslat plukovníka Peaka s malou skupinou jezdců a pěšáků k jednomu kopci, kde měla skupina parlamentářů tábor. Zde však našli pouze zapálené ohně, ale žádné strážce. Okamžitě se proto dali do kradení zásob. V tu chvíli se ale vrátili parlamentáři a došlo k potyčce, ve které zvítězili rojalisté, jelikož se zmocnili šestnácti vozů s nákladem. Získali tak několik kusů dobytka. Pátého listopadu už markýz hlásí, že došlo i pivo a důstojníci se proto museli spokojit pouze s vodou. Touto dobou již obránci žili deset dní pouze s jedním jídlem denně.¹⁰⁷

¹⁰⁴ PAULET, J.: *A description of the seige of Basing castle*. Oxford 1644 [i.e. 1645]. s. 18.

¹⁰⁵ CHANDLER, S.: *The History of Basing House in Hampshire*. Basingstoke 1858. s. 23.

¹⁰⁶ SEYMOUR, W.: *Great sieges of history*. London; Washington: Brassey's 1991. s. 75.

¹⁰⁷ PAULET, J.: *Tamtéž*. Oxford 1644 [i.e. 1645]. s. 18.

V úterý 12. listopadu byl tedy po domluvě s králem pověřen plukovník Herny Gage, který tento úkol již jednou dokázal splnit. Měl se o to pokusit následujícím způsobem. K dispozici měl armádu, která čítala přibližně jeden tisíc jezdců. Každý z Gageových jezdců, který táhl k hradu nesl v sedlové brašně dvojnásobek přidělů, které nutně potřeboval. V brašnách měli nejrůznější typy zásob, například kukuřici.¹⁰⁸

Den před Gagovým příjezdem se však parlamentáři pod vedením plukovníků Norton a Wallera rozhodli od obléhání upustit a stáhnout se do zimních táborů. Bylo to z důvodu velkého množství neúspěšných pokusů Basing House dobýt a také z důvodu nemoci, která mezi vojskem řádila. Král zřejmě s cílem odvést pozornost od Gage, vyrazil se svými vojáky směrem k Hungerfordu.¹⁰⁹ Nortonovo obléhání nakonec trvalo asi čtyřadvacet týdnů, během nichž ztratil přibližně tisícovku mužů.¹¹⁰

Tímto okamžikem končí i deník markýze Johna Pauleta. Ten svůj zápis ukončil jakýmsi shrnutím druhého obléhání, kdy vlastně poukázal na všechny chyby, kterých se parlamentáři dopustili. Zmiňuje zde například, že parlamentáři měli často možnost posílit své vojsko o čerstvé muž, což ne vždy učinili. Rojalisté se také při jednom výpadu zmocnili střelného prachu, který jim vydržel až do konce tohoto obléhání. Markýz také popisuje odhodlání svých mužů, kteří se za celou dobu nevzbouřili, a i přes všechny útrapy, které s obklíčením souvisely stále stáli bok po boku za krále. V samotném závěru děkuje Bohu za to, že nad obránci bděl a chránil je.¹¹¹

¹⁰⁸ WALKER, E.: *Historical discourses, upon several occasions : viz. I. The happy progress and success of the arms of K. Charles I.* 1644. London 1705. s. 120.

¹⁰⁹ BAIGENT, F. J. - MILLARD, J. E.: *A history of the ancient town and manor of Basingstoke.* Basingstoke 1889. s. 424.

¹¹⁰ SEYMOUR, W.: *Great sieges of history.* London; Washington: Brassey's 1991. s. 75.

¹¹¹ PAULET, J.: *A description of the seige of Basing castle.* Oxford 1644 [i.e. 1645]. s. 20-21.

8. Třetí obléhání a Cromwellova new model army

V mezidobí od konce druhého obléhání v listopadu 1644 až do začátku třetího v srpnu 1645 se stala v podstatě jen jedna významná událost. A to odchod protestantských vojáků z hradu¹¹² Basing House bylo totiž díky silnému zastoupení katolíků přezdíváno hnízdo papeženců.¹¹³ Markýz proto požádal krále, aby byla posádka hradu zcela římskokatolická. Z toho důvodu nechal všechny vojáky i civilisty anglikánského vyznání z hradu vykázat. Pro obránce to však ve výsledku byla velká, a hlavně osudová rána, neboť tímto počinem přišli o pět set schopných vojáků včetně zkušeného velitele sira Marmadukea Rawdona. Právě díky těmto vojákům dokázali odolávat i těm nejtěžším útokům, kterým čelili během předešlého obléhání.¹¹⁴ Ačkoliv by se tohle rozhodnutí mohlo zdát jako úzkoprsé, tak bylo i opodstatněné, jelikož v Basing House docházelo k určitým neshodám a bylo to bezpečnostní riziko pro fungování hradu.¹¹⁵

Plukovník Rawdon tak dostal na prvního máje rozkaz vyrazit z Basingu. Vydal se směrem k Oxfordu a zanedlouho ho napadl parlamentářský jízdní pluk pod velením plukovníka Butlera. Když se jim podařilo tuto hrozbu setřást, chtěli se ukrýt v hradu Donnington.¹¹⁶ Do hradu je však sir John Boys odmítl vpustit. Byl si sice vědom toho, že hrad bude za nedlouho obléhán, ale neměl dostatek zásob na to, aby uživil tolik mužů.¹¹⁷

Mezitím, co se v Basing House dělo tohle přeskupování členů posádky, tak se generál sir Thomas Fairfax již urputně připravoval na tažení se svou new model army. Tato armáda čítala na dvaadvacet tisíc členů. Většina z nich pocházela ze tří již existujících parlamentních armád. Byly to armády pod velením hraběte z Essexu, Wallerovy jižní asociace a východní

¹¹² SEYMOUR, W.: *Great sieges of history*. London; Washington: Brassey's 1991. s. 75.

¹¹³ VODIČKA, Pavel: *Kavaleri, puritáni, královrazi*. Praha 2009. s. 235.

¹¹⁴ VODIČKA, P.: *Tamtéž*. Praha 2009. s. 236.

¹¹⁵ SEYMOUR, W.: *Great sieges of history*. London; Washington: Brassey's 1991. s. 76.

¹¹⁶ GODWIN, G. N.: *The civil war in Hampshire (1642-45) and the story of Basing House*. Southampton 1904. s. 307.

¹¹⁷ GODWIN, G. N.: Basing House. In Jeans, G. E. (ed.), *Memorials of Old Hampshire*. London and Derby 1906. s. 259.

asociace hraběte z Manchesteru.¹¹⁸ Tvořilo ji 6600 jezdců, kteří byli rozděleni do jedenácti pluků po šesti stech mužích. Dále armádu tvořilo 14400 pěšáků, kteří byli rozděleni do dvanácti pluků po dvanácti stech mužích. Zbytek armády doplňovala tisícovka dragounů.¹¹⁹

S touto početnou armádou dosáhl Thomas Fairfax 14. června 1645 důležitého vítězství v bitvě u Naseby. Vítězství parlamentářů u Naseby bylo důležité z několika důvodů.¹²⁰ Zaprvé eliminovalo značnou část rojalistické armády, čímž fakticky ukončilo naději Karla I. na vítězství ve válce. Za druhé znamenalo zlom v konfliktu, neboť parlamentáři začali získávat převahu a přecházet do ofenzivy. Bitva byla významná i proto, že ukázala účinnost new model army, kterou Cromwell pomohl vytvořit, a která se stala klíčovým faktorem konečného vítězství parlamentářů.¹²¹

Počátkem srpna parlament schválil návrh plukovníka Dalbiera¹²², aby byl Basing House obléhán jednotkami Sussexu a Surrey. Dalbier byl sám o sobě dobrý stratég, a proto si důkladně plánoval co nejefektivnější rozmístění děl v okolí Basing House, aby dosáhl co největšího účinku palby. Po měsíčních přípravách se 20. srpna dostavil před hrad. Jeho vojsko však čítalo pouhých 800 jezdců a pěšáků. Tristní početnost armády byla zapříčiněna tím, že obdržel pouhou polovinu slíbených posil ze Sussexu a Surrey.¹²³ ¹²⁴ Do příchodu Cromwellových vojsk 8. října tak neměl dostatek mužů k dobytí hradu. Měl však k dispozici již zmiňovaná děla, jimiž kromě mnoha škoda na New House, zničil i velkou věž Old House.¹²⁵ John Dalbier také experimentoval s jedovatým plynem. Když tomu nasvědčovaly povětrnostní podmínky, tak zapálil vlhkou slámu společně s arzenikem a sírou. Tato směs

¹¹⁸ WANKLYN, Malcolm: *Choosing officers for the new model army, february to april 1645. Journal of the society for Army Historical Research*. Vol. 92, No. 370. s. 109-110.

¹¹⁹ GODWIN, G. N.: *The civil war in Hampshire (1642-45) and the story of Basing House*. Southampton 1904. s. 307.

¹²⁰ BAIGENT, F. J. - MILLARD, J. E.: *A history of the ancient town and manor of Basingstoke*. Basingstoke 1889. s. 428.

¹²¹ VODIČKA, P.: *Kavalíři, puritáni, královrazi*. Praha 2009. s. 218-224

¹²² Zkušený voják holandského původu. Připisuje se mu, že naučil Olivera Cromwella základům vojenství.

¹²³ GODWIN, G. N.: *Tamtéž*. Southampton 1904. s. 319.

¹²⁴ VODIČKA, P.: *Tamtéž*. Praha 2009. s. 236.

¹²⁵ SEYMOUR, W.: *Great sieges of history*. London; Washington: Brassey's 1991. s. 76.

vyprodukovala oblak štiplavého a zapáchajícího kouře, která musela těžce znepříjemňovat podmínky pro obránce.¹²⁶

Třináctého srpna již Dalbier ovládal vesnici Basing a všechno včetně deštivého počasí hrálo ve prospěch oblehatelů. Koncem srpna již parlamentáři postupně více zbrojili. Mezi 26. a 28. srpnem bylo oblehatelům dodáno asi 200 granátů o průměru devíti až desíti palců a přidalo se k nim dalších sto southwarských mušketýrů.¹²⁷ Munice byla posílána převážně z hradu Windsor, který byl tehdy parlamentním arzenálem.¹²⁸

Oliver Cromwell se 4. října dozvěděl o tom, že plukovník Dalbier udělal v Basing House trhlinu, která by mohla být pro hrad fatální. Dalbier však stále neměl dostatek mužů na to, aby se do toho pustil sám.¹²⁹ Po dobytí a kapitulaci jak města Winchester, tak i hradu Winchester se 5. října Cromwell vydal na pochod do Basing House, který byl již několik týdnů obléhán.¹³⁰

8. října tedy generálporučík Cromwell v čele brigády oddělené od new model army generála Fairfaxe dorazil k Basing House. Jeho příjezdem byl osud pevnosti zpečetěn.¹³¹ Cromwell odhadl, že celková síla přítomných vojáků přesahuje šest tisíc mužů. Součástí armády, se kterou Cromwell přijel byla i těžká artilerie s pěti velkými děly. Největší dělo bylo schopno střílet koule o váze až třiasedesát liber.¹³² Další dvě byla polopalná a střílela koule o váze sedmadvaceti liber¹³³134 Poté, co Dalbier s Cromwellem přezkoumali situaci se dohodli na rozestavení armády, děl atd. okolo Basing House, tak aby to bylo strategicky co

¹²⁶ VODIČKA, P.: *Kavalíři, puritáni, královrazi*. Praha 2009. s. 236-237.

¹²⁷ GODWIN, G. N.: *The civil war in Hampshire (1642-45) and the story of Basing House*. Southampton 1904. s. 320.

¹²⁸ GODWIN, G. N.: Basing House. In Jeans, G. E. (ed.), *Memorials of Old Hampshire*. London and Derby 1906. s. 260.

¹²⁹ GODWIN, G. N.: *Tamtěž*. Southampton 1904. s. 344.

¹³⁰ GARDINER, S. R.: *History of the Great Civil War, 1642-1649*. London; New York. s. 345.

¹³¹ GODWIN, G. N.: *Basing House*. In Jeans, G. E. (ed.), *Tamtěž*. London and Derby 1906. s. 260.

¹³² V převodu na kilogramy váží koule ± 27 kilogramů.

¹³³ V převodu na kilogramy váží koule ± 12 kilogramů.

¹³⁴ SEYMOUR, W.: *Great sieges of history*. London; Washington: Brassey's 1991. s. 76.

nejvýhodnější. Dne 9. října bylo poté nařízeno, že z hradu Windsor má být k Chertsey Bridge pro službu proti Basingu odesláno 100 dělových broků o váze 63 liber, 300 nábojů do středních děl o váze 32 liber, 300 kulových broků o váze 18 liber, 200 granátů o třinácti palcích, 200 nábojů do středního děla o váze 9 liber, 50 granátů o deseti palcích a jeden velký minomet.¹³⁵

11. října byla tři set členná posádka Basing House generálporučíkem Oliverem Cromwellem ostře vyzvána ke kapitulaci. Ve výzvě stálo, že již dlouhou dobu byli špatnými sousedy, kteří těžce využívali venkovský lid ve svůj prospěch. Proto nemohou očekávat žádnou milost, pokud se budou snažit bojovat proti parlamentu až do nejzazšího termínu.¹³⁶ Ačkoliv rojalisté pod markýzovým velením moc dobře věděli, že je s hradem konec, tak se stále pevně drželi svého přesvědčení, že i kdyby byl Basing House posledním královským místem v Anglii, tak ho nepustí.¹³⁷ V Basing House se nacházelo i mnoho kněží. Ti moc dobře věděli, jak špatně by dopadli, kdyby bylo místo obsazeno, a proto přesvědčovali obránce, aby vytrvali ve své neústupnosti. Garantovali jim, že pokud zemřou při obraně hradu, tak budou zařazeni do seznamu mučedníků.¹³⁸

Po odmítnutí kapitulace nastalo osmačtyřiceti hodinové intenzivní ostřelování pevnosti. Po těchto dvou dnech již byly hradby dostatečně poničené na to, aby byla pevnost dobyta.¹³⁹ Třináctého října za temného a mlhavého rána pak rojalisté ještě podnikli poslední výpad. Bez zvuku polnice vyjela v tichosti skupina koní, pravděpodobně s úmyslem uniknout tak, že se prosekají nepřátelskými řadami. Nečekaně však zajali plukovníka Roberta

¹³⁵ GODWIN, G. N.: *The civil war in Hampshire (1642-45) and the story of Basing House*. Southampton 1904. s. 345.

¹³⁶ GODWIN, G. N.: *Tamtéž* Southampton 1904. s. 345.

¹³⁷ SEYMOUR, W.: *Great sieges of history*. London; Washington: Brassey's 1991. s. 76.

¹³⁸ GODWIN, G. N.: *Tamtéž*. Southampton 1904. s. 348.

¹³⁹ VODIČKA, P.: *Kavalíři, puritáni, královrazi*. Praha 2009. s. 237.

Hammonda a plukovníka Kinga, kteří jeli z vesnice Basing zkontrolovat jízdu umístěnou na opačné straně Basing House a navštívit Cromwella.¹⁴⁰

První zmíněný – plukovník Hammond se později stal královským dozorcem na hradě Carisbrook.¹⁴¹ Zajatcům se dostalo spravedlivého zacházení a tvrdilo se, že byli zajati po předchozí dohodě, aby plukovník Hammond mohl při závěrečném útoku zachránit život markýze.¹⁴²

9. Dobyť Basing House

Finální útok na Basing House nejlépe vystihuje zpráva samotného Olivera Cromwella. Ten útok popisuje tak, že primárním úkolem bylo strategicky rozmístit dělostřelecké jednotky v okolí hradu. Parlamentáři byli poté rozmístěni následovně: Plukovník Dalbier zaujímal severní stranu House poblíž Grange, plukovník Pickering stál po jeho levé ruce a pluky sira Hardresse Wallera a plukovníka Montaguea z druhé strany.¹⁴³

Basing House, který tak dlouho odolával a byl považován za téměř nedobytný, byl nakonec 14. října 1645 vzat útokem a vypálen do základů. Tohoto data se tedy krátce po šesté hodině ranní rojalisté vydali do útoku. Signálem k útoku byla hlasitá střelba, kterou měla na svědomí čtyři děla. Po těchto výstřelech se parlamentáři s velkým odhodláním a veselostí pustili do útoku.¹⁴⁴

¹⁴⁰ GODWIN, G. N.: *The civil war in Hampshire (1642-45) and the story of Basing House*. Southampton 1904. s. 349.

¹⁴¹ Hrad, nacházející se na ostrově Wight na jihu Anglie.

¹⁴² GODWIN, G. N.: Basing House. In Jeans, G. E. (ed.), *Memorials of Old Hampshire*. London and Derby 1906. s. 261.

¹⁴³ CROMWELL, Oliver, CARLYLE, Thomas (ed.): *Oliver Cromwell's letters and speeches: including the supplement to the first edition; with elucidations*. Boston 1884. s. 223.

¹⁴⁴ CROMWELL, O., CARLYLE, T. (ed.): *tamtéž*. Boston 1884. s. 224.

Plukovník Pickering zaútočil na New House, a tam se centimetr po centimetru prodíral rozbořeným zdívem a cihlami až k bráně do Old House.¹⁴⁵ Traduje se, že ačkoliv byla posádka značně vyčerpaná, tak ji útok i částečně překvapil, protože někteří vojáci se v době zahájení útoku ještě věnovali kartám.¹⁴⁶ Jakmile se parlamentáři dostali do New House a dále na nádvoří, museli překonat zoufalý odpor těch, kteří drželi Old House, a na spojovacím valu se odehrávaly brutální scenerie, kdy se sekalo a řezalo ze všech stran a Pickeringovi a Dalbierovi muži postupovali dál a dál vpřed. Oddíly Olivera Cromwella mezitím ustavičně bombardovali Old House těžkou artilerií.¹⁴⁷ Pluky plukovníků Montaguea a sira Hardresse Wallera mezitím útočili na nejsilnější část hradu, kde nepřítel držel svůj strážný dvůr. Ten se jim podařilo ihned s velkou převahou dobýt. Když tak učinili, podali žebříky, díky kterým překonali další hradbu a zeď domu. Během tohoto postupu byl sir Hardress Wallerpotřelen do paže. Ačkoliv bylo tohle zranění jistě nepříjemné, tak nebylo život ohrožující.¹⁴⁸

Ve všem tom zmatku a bojích se však omylem rozbil sud se střelným prachem, který začal bez povšimnutí doutnat se brzy rozhořel.¹⁴⁹ Proto se uprostřed všeho toho chaosu najednou ozvalo děsivé volání "Hoří". Zanedlouho poté zbyla z Basing House jen hromada kouřících trosek. Mnoho členů posádky se udusilo nebo uhořelo ve sklepeních a klenbách, kam se uchýlili.¹⁵⁰

Poslední útok na Basing House byl velmi krátký, ale na druhou stranu nekompromisně zuřivý a ambiciózní. Parlamentáři markýzův hrad dobyli asi během dvou hodin.¹⁵¹ Vězňů bylo na dvě stě, včetně starého a statného markýze. Věrný a nešťastný markýz by byl zavražděn, kdyby plukovník Hammond, který byl již týden zajatcem vznešeného Winchestra,

¹⁴⁵ GODWIN, G. N.: Basing House. In Jeans, G. E. (ed.), *Memorials of Old Hampshire*. London and Derby 1906. s. 261.

¹⁴⁶ CHANDLER, S.: *The History of Basing House in Hampshire*. Basingstoke 1858. s. 28.

¹⁴⁷ SEYMOUR, W.: *Great sieges of history*. London; Washington: Brassey's 1991. s. 77.

¹⁴⁸ CROMWELL, O., CARLYLE, T. (ed.): *Oliver Cromwell's letters and speeches*. Boston 1884. s. 224.

¹⁴⁹ SEYMOUR, W.: *Tamtěž*. London; Washington: Brassey's 1991. s. 77.

¹⁵⁰ GODWIN, G. N.: Basing House. In Jeans, G. E. (ed.), *Tamtěž*. London and Derby 1906. s. 261.

¹⁵¹ SEYMOUR, W.: *Tamtěž*. London; Washington: Brassey's 1991. s. 77.

z vděčnosti za velkorysé zacházení, jehož se mu dostalo, zachránil lordu Winchesterovi život za cenu bezprostředního ohrožení svého vlastního.¹⁵²

Markýz byl poté, co byl jeden nebo dva dny uvězněn se sirem Robertem Peakem v hostinci Bell Inn v Basingstoke, poslán do Londýna a zavřen do Toweru. Popravě nakonec unikl, a navíc byl po obnově královské moci Karlem II. bohatě odškodněn.¹⁵³ Poté mu bylo poté dovoleno i odjet do Francie. Dalšími významnými osobnostmi, které byly po dobytí Basing House zajaty byli rytci William Faithorne a údajně i Václav Hollar.¹⁵⁴ Mezi významnými osobnostmi, které ten den v Basing house padli byli podplukovník Wiborn a plukovník Cuffand.¹⁵⁵

Cromwell ve svém dopisu upozorňuje na to, že dobyté místo již není třeba držet, a to z následujících důvodů: krajina kolem Basing House byla nesmírně chudá, a navíc značně poničená ostřelováním a požáry, které se za poslední roky udály. Cromwell také navrhuje, aby se z posádek ve Farnhamu, Chichesteru a velké části pěšáků plukovníka Dalbiera vytvořila nová silná armáda, která bude působit v Newbury společně se třemi nebo čtyřmi dalšími oddíly. Díky tomuto novému přeskupení parlamentářských vojsk by totiž byla značně omezena moc hradu Donnington a zároveň by tím byla nastolena nová hranice v této oblasti. Newbury totiž leží na řece Kennet a brání tak oblast okolo Basingstoke před vpády z Donningtonu, Wallingfordu nebo Farringdonu. Rozmístění parlamentních jednotek v této oblasti tak bude velmi prospěšné pro londýnský obchod s Bristolem.¹⁵⁶

¹⁵² VALENTINE, L.: *Picturesque England*. London; New York 1891. s. 62.

¹⁵³ KOVAŘÍK, J.: *Války proti králi*. Praha 2019. s. 211.

¹⁵⁴ GODWIN, G. N.: Basing House. In Jeans, G. E. (ed.), *Memorials of Old Hampshire*. London and Derby 1906. s. 261.

¹⁵⁵ CHANDLER, S.: *The History of Basing House in Hampshire*. Basingstoke 1858. s. 28.

¹⁵⁶ CROMWELL, O., CARLYLE, T. (ed.): *Oliver Cromwell's letters and speeches*. Boston 1884. s. 224.

10. Hodnocení situace Oliverem Cromwellem a Hughem Petersem

10.1. Oliver Cromwell

Tato kapitola pracuje v první části především s korespondencí mezi Oliverem Cromwellem a předsedou dolní sněmovny parlamentu, Williamem Lenthalem. Ve druhé části se pak analyzuje zpráva Hugha Peterse, která byla určena členům dolní sněmovny.

První dopis o Basing House je ze 14. října 1645, tedy ze dne, kdy bylo toto sídlo papeženců dobyt. V tomto psaní Oliver Cromwell popisuje svůj postoj k hradu a co pro něj představuje jeho dobytí. Velmi citově zabarveně zde popisuje, jak sídlo Johna Pauleta, 5. markýze z Winchesteru, které se nachází v blízké vzdálenosti od Basingstoke v Hampshiru po dlouhou dobu zamořovalo okolí a bylo doslova trnem v oku pro parlament.¹⁵⁷

Cromwell ve svém dopise jako hlavní bod uvádí že Basing House byl obrovská přítěž pro obchod Londýna se západními částmi Anglie. Společně s hradem Donnington v Newbury totiž tvořily pomyslnou hradbu právě zmiňovanému obchodu. Obchodní cesty tímto směrem totiž znamenaly velké riziko a obchodníci museli cestovat ozbrojeni a s doprovodem. Pakliže tak neučinili, čekalo je utrpení. Především kvůli tomuto se parlamentáři často pokoušeli zmocnit těchto dvou míst, vždy však marně.

Zvláště Basing House odolával obléháním po skoro dva roky a devastoval jednoho plukovníka za druhým. Jásající rojalisté mu dokonce začali nazývat Basting House. Na straně parlamentu z tohoto důvodu panovala jakási vášeň a touha tohle místo dobýt. V dopise se zavazuje, že jako generálporučík shromáždí veškeré dělostřelectvo, které se mu jen poštěstí sehnat a vypálí 200 a třeba i 500 ran do jednoho určitého bodu, dokud neuvidí, že se v tom místě udělala díra. Pak už do House vtrhnou jako záplava ohně do města.¹⁵⁸ Na samém konci

¹⁵⁷ CROMWELL, O., CARLYLE, T. (ed.): *Oliver Cromwell's letters and speeches*. Boston 1884. s. 222.

¹⁵⁸ CROMWELL, O., CARLYLE, T. (ed.): *Tamtéž*. Boston 1884. s. 223.

svého psaní Cromwell také upozorňuje na to, že je velmi důležité, aby byla armáda dobře placena a živena, jinak by nemusela být schopna plnit úkoly potřebné k vítězství.¹⁵⁹

Dopis je psán formálním stylem, a je z něj cítit úcta k Lenthallovi. Z textu je také patrná Cromwellova oddanost vůči parlamentu a jeho víra v Boží dobrotu a milosrdenství. Vyprávění poskytuje vhled do taktiky a strategie používané během anglické občanské války a do problémů, kterým obě strany čelily při udržování pevností a posádek. Zdůrazňuje také význam obchodu v této oblasti.¹⁶⁰

10. 2. Hugh Peters

Situaci těsně po obležení poté nejlépe popisuje zpráva Hugh Peterse, určená členům dolní sněmovny. 15. října 1645 se Hugh Peters dostavil do Dolní sněmovny se zvláštními obavami týkajícími se armády. Následujícího rána po dobytí podal podrobnou zprávu o situaci v Basing House. Tato událost nám umožňuje nahlédnout do stavu věcí v Anglii v polovině 17. století, zejména ve vztahu k armádě a drancování, k němuž docházelo během konfliktu.¹⁶¹

Pan Peters navštívil Basing House chvíli po závěrečné bouři v úterý 14. října, a to co viděl bylo alarmující. Prohlédl si nedokončené práce a konstatoval, že jsou příliš rozsáhlé pro malý počet mužů, kteří dům brání. Guvernér sir Robert Peake Petersovi přisvědčil, že mají celkem jen 300 bojovníků.¹⁶²

Peters pečlivě zaznamenal veškeré zásoby, kterých se parlamentáři zmocnili. v obou domech se nacházelo až 16 obilních dvorů, které byly plně zásobeny potravinami, včetně čtyř

¹⁵⁹ CROMWELL, O., CARLYLE, T. (ed.): *Oliver Cromwell's letters and speeches*. Boston 1884. s. 225.

¹⁶⁰ CROMWELL, O., CARLYLE, T. (ed.): *Tamtéž*. Boston 1884. s. 225.

¹⁶¹ PETERS, H.: *The full and last relation, of all things concerning Basing-House*. London 1645. s. 1.

¹⁶² PETERS, H.: *Tamtéž*. London 1645. s. 1-2.

set čtvrtí pšenice, dále spoustou slaniny, sýra, ovesných vloček, hovězího a vepřového masa a piva. Místnosti Basing House byly plně, a hlavně bohatě zařízené.¹⁶³

V Basing House se údajně nacházelo i mnoho pokladů. Vojáci se proto ihned po dobytí pustili do rabování. Brali vše, co jim přišlo pod ruce včetně různých druhů zlatých talířů, šperků atd. Hodnota postele v jednom pokoji měla dokonce hodnotu třinácti set liber.¹⁶⁴ Přebytečné zásoby prodávali vojáci vesničanům. Jednalo se převážně o pšenici, kterou prodávali hodně pod standartní cenou, kvůli nedostatku času, který měli. Dále prodávali i domácí zboží a nábytek. Venkované si tak dosti přilepšili, neboť z Basing House vynášeli všelijaké stoličky, židle, a dokonce i dřevo na podpal.¹⁶⁵

Celková hodnota lupu byla po dobytí vyčíslena až na neuvěřitelných 200 000 liber.¹⁶⁶ Nakonec se ze střechy sundávalo olovo. Vojáci pokračovali v plenění, dokud nevzali všechno, včetně všech železných mříží z oken.¹⁶⁷ Veškeré náboženské relikvie, obrazy s náboženskými motivy a „papeženecké“ knihy byly odvezeny do Londýna, kde byly veřejně spáleny.¹⁶⁸

Následky rabování vojáků byly katastrofální. Uprostřed všeho toho plenění, chlípnosti a rozbíjení sudů s vínem totiž založili někteří opilí vojáci další požár, který po jejich odchodu během dvaceti hodin všechno nenávratně zničil.¹⁶⁹ Nakonec zůstaly stát pouze holé zdi a komíny. Ke zkáze přispěla i nedbalost nepřítele při hašení ohnivé koule během finálního útoku.¹⁷⁰ Není úplně jasné, kolik lidí ztratilo život uvnitř Basing House, ale odhaduje se, že na

¹⁶³ PETERS, H.: *The full and last relation, of all things concerning Basing-House*. London 1645. s. 2.

¹⁶⁴ SPRIGG, Joshua: *Anglia rediviva Englands recovery being the history of the motions, actions, and successes of the army under the immediate conduct of His Excellency Sr. Thomas Fairfax, Kt., Captain-General of all the Parliaments forces in England*. London 1647. s. 139.

¹⁶⁵ SPRIGG, J.: *Tamtěž*. London 1647. s. 140.

¹⁶⁶ VODIČKA, P.: *Kavalíři, puritáni, královrazi*. Praha 2009. s. 237.

¹⁶⁷ PETERS, H.: *The full and last relation, of all things concerning Basing-House*. London 1645. s. 3.

¹⁶⁸ VODIČKA, P.: *Tamtěž*. Praha 2009. s. 237.

¹⁶⁹ SEYMOUR, W.: *Great sieges of history*. London; Washington: Brassey's 1991. s. 77.

¹⁷⁰ PETERS, H.: *Tamtěž*. London 1645. s. 3.

rojalistické straně v bojích padlo něco mezi sedmdesáti a sto muži,¹⁷¹ přičemž některá těla byla zasypána troskami. Situace v Basing House byla tragická a Petersovo vyprávění o událostech bylo drsnou připomínkou hrůz války.¹⁷²

11. Závěr

Basing House, opevněné sídlo v anglickém hrabství Hampshire, které bylo v držení rojalistických vojsk dokázalo odolávat útočícím parlamentářům po více než dva roky. ačkoliv nezpochybnitelně strategicky významné tedy nakonec nebylo až tak pozičně důležité, jak by se na první pohled mohlo zdát. V roli, kterou během dlouhého obléhání sehrálo šlo spíše o to, jakou myšlenku neslo. Nejedna parlamentní generál zde pohořel, a přeci se Basing House stále snažili dobýt další a další. Velkou zásluhu na obraně Basing House měl nezpochybnitelně pátý markýz z Winchesteru – John Paulet. Ten totiž svým neutuchajícím odhodláním a oddaností vůči králi často zacházel až za okraj svých sil. Tímto chováním ctil jméno své rodiny a statutu, který jim náležel. Ne nadarmo se mu přezdívalo věrný markýz. Mnohokrát byl John Paulet se svou posádkou vyzván ke kapitulaci, ale nikdy se nevzdali. Basing House strážili až do poslední chvíle, kdy se jej podařilo parlamentářské armádě pod velením Olivera Cromwella dobýt. Basing House byl pro rojalisty důležitou oporou, protože poskytoval základnu pro jejich operace v této oblasti. Byl zároveň symbolem síly a odporu rojalistů vůči parlamentu. Právě proto se tak postupem času stal doslova trnem oku pro parlamentáře.

První obléhání, kterému velel William Waller mělo za cíl získat kontrolu nad touto oblastí a odstranit přítomnost rojalistů v Hampshire. Wallerovi se to však nepovedlo a po něm to později zkoušeli jiní. Léto roku 1644 bylo pro obě strany obléhání Basing House obdobím intenzivních bojů a strádání, přičemž ani jedna z nich nebyla schopna dosáhnout

¹⁷¹ CHANDLER, S.: *The History of Basing House in Hampshire*. Basingstoke 1858. s. 28.

¹⁷² PETERS, H.: *The full and last relation, of all things concerning Basing-House*. London 1645. s. 3.

rozhodujícího vítězství. Posádka hradu se často dokázala ubránit díky vlastní chytrosti, někdy však markýzovým mužům pomohlo i trochu štěstí, jako například při deštivém podzimu roku 1643, na který nebyli oblehatelé připraveni, nebo díky včasným zákrokům sira Henryho Gage, bez který bych rojalisté museli kapitulovat mnohem dříve.

Na samém konci první anglické občanské války v říjnu roku 1645 však přišel poměrně rychlý a strmý pád rojalistů. Ten měla na svědomí Cromwellova new model army, na jejíž organizovanost a cílevědomost už prostě obránci nestačili. Parlamentářům se zkrátka podařilo skloubit atributy armády, které v té době neměly obdoby.

Ačkoliv Basing House sice držel západní obchodní cesty, tak by se dalo i říct, že se stal až posedlostí parlamentu. V důsledku této posedlosti tak bylo poté během dvou let ztraceno více mužů, kteří se pokoušeli hrad dobýt než získaná hodnota, kterou dobytá pevnost zaručovala. Po dobytí Cromwell doporučil, aby byl Basing House srovnán se zemí, protože by potřeboval posádku nejméně o síle osmi set mužů, aby se vyplatilo dům držet. Podle jeho názoru by totiž bylo strategicky moudřejší postoupit až na jižní hranici a posílit Newbury, odkud by bylo možné držet v šachu hrad Donnington.¹⁷³

¹⁷³ SEYMOUR, W.: *Great sieges of history*. London; Washington: Brassey's 1991. s. 78.

12. Prameny a literatura

12. 1. Prameny

CROMWELL, Oliver, CARLYLE, Thomas (ed.): *Oliver Cromwell's letters and speeches: including the supplement to the first edition; with elucidations.* Boston 1884.

PAULET, John: *A description of the seige of Basing castle; kept by the Lord Marquisse of Winchester, for the service of His Maiesty: against, the forces of the rebells, under command of Colonell Norton, Anno Dom. 1644.* Oxford 1644 [i.e. 1645].

PETERS, Hugh: *The full and last relation, of all things concerning Basing-House: with divers other passages; represented to to [sic] Mr. Speaker, and divers members in the House. By Mr. Peters, who came from Lieutenant generall Cromwell. Also, how there are strange and hideous cries, heard in the ground. Comanded to be printed, and published according to order.* London 1645.

SPRIGG, Joshua. *Anglia rediviva Englands recovery being the history of the motions, actions, and successes of the army under the immediate conduct of His Excellency Sr. Thomas Fairfax, Kt., Captain-General of all the Parliaments forces in England.* London 1647.

12.2. Literatura

ADAIR, John Eric: *Roundhead general: a military biography of Sir William Waller.* London 1969.

BAIGENT, Francis Joseph – MILLARD, James Elwin: *A history of the ancient town and manor of Basingstoke in the coutny of Southampton; with a brief scout of the siege of Basing House, A. D. 1643-1645.* Basingstoke 1889.

BENNETT, Martyn. *The English Civil War.* WHSMITH 1992.

COKAYNE, George Edward: *Complete peerage of England, Scotland, Ireland, Great Britain and the United Kingdom*. London 1887.

GARDINER, Samuel Rawson: *History of the Great Civil War, 1642-1649*. London; New York 1886.

GODFREY, Richard: *Wenceslaus Hollar: a Bohemian artist in England*. Yale Center for British Art 1994.

GODWIN, George Nelso: *The civil war in Hampshire (1642-45) and the story of Basing House*. Southampton 1904.

GODWIN, George Nelson. Basing House. In Jeans, G. E. (ed.), *Memorials of Old Hampshire*. London and Derby 1906.

CHANDLER, Samuel. *The History of Basing House in Hampshire...*Tenth edition. Basingstoke 1858.

KOVAŘÍK, Jiří: *Války proti králi*. Praha 2019.

RUSSELL, Conrad: *The causes of the English Civil War*. Oxford 1990.

SCOTT, David. *The Wars of the three Kingdoms, 1642-1649*. In COWARD, Berry (ed.), *A Companion to Stuart Britain (Blackwell Companions to British History)*. Blackwell Publishers Ltd. 2003.

SEYMOUR, William: *Great sieges of history*. London; Washington: Brassey's 1991.

VALENTINE, Laura: *Picturesque England its landmarks and historic haunts, as described in lay and legend, song and story*. London; New York 1891.

VODIČKA, Pavel: *Kavalíři, puritáni, královrazi*. Praha 2009.

WALKER, Edward. *Historical discourses, upon several occasions : viz. I. The happy progress and success of the arms of K. Charles I. ... from the 30th of March, to the 23d of November, 1644.* London 1705.

YOUNG, Peter; EMBERTON, Wilfrid. *Sieges of the Great Civil War, 1642-1646,* London 1978.

12.3. Vizuální podklady

HOLLAR, Wenceslaus. *The siege of Bazinge House.* In. British Museum [online]. [cit. 13.04.2023]. Dostupné z: https://www.britishmuseum.org/collection/object/P_1875-0410-357

LANDSEER, Charles. *The Plundering of Basing House.* In British Museum [online]. [cit. 19.04.2023]. Dostupné z: https://www.britishmuseum.org/collection/object/P_1873-0712-904

LANDSEER, Charles. *The Plundering of Basing House.* In. Tate [online]. [cit. 13.04.2023]. Dostupné z: <https://www.tate.org.uk/art/artworks/landseer-the-plundering-of-basing-house-n00612>

Anotace:

Jméno a příjmení:	Dominik Příkladský
Katedra:	Katedra historie
Vedoucí práce:	Mgr. Hana Ferencová, Ph.D.
Rok obhajoby:	2023

Název práce:	Role Basing House v anglické občanské válce
Název v angličtině:	The role of Basing House in English civil war
Anotace práce:	Bakalářská práce se zabývá rolí Basing House, což bylo sídlo pátého markýze z Winchesteru, které rojalisté drželi ve jménu krále Karla I. během první anglické občanské války v letech 1643-1645.
Klíčová slova:	Basing House, Oliver Cromwell, John Paulet, markýz z Winchesteru, obléhání, 1643-1645, Basingstoke, anglická občanská válka, rojalisté, parlamentáři

Anotace v angličtině:	This bachelor thesis explores the role of Basing House, which was the seat of the fifth Marquess of Winchester, held by the Royalists in the name of King Charles I during the First English Civil War, 1643-1645.
Klíčová slova v angličtině:	Basing House, Oliver Cromwell, John Paulet, Marquise of Winchester, siege, 1643-1645, Basingstoke, English civil war, Royalists, Parliamentarians
Přílohy vázané v práci:	

Rozsah práce:	46 stran (75 824 znaků)
Jazyk práce:	Čeština